

Ružena KORMOŠOVÁ a kol. *Storočná cesta Miestneho odboru Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi.* Martin : Neografia, a. s., 2020. 185 s. ISBN 978-80-570-2413-2.

Kolektív autorov pod vedením regionálnej historičky a autorky viacerých prác z dejín Spiša Ruženy Kormošovej sa podujal, pri príležitosti stého výročia založenia Miestneho odboru Matice slovenskej (MO MS) v Spišskej Novej Vsi, priblížiť činnosť tejto významnej kultúrnej inštitúcie v regióne, upozorniť na angažovanosť osobností spätých s jej činnosťou a rôznorodosť aktivít zrealizovaných na jej pôde. Dôležitosť práce umocňuje aj skutočnosť, že práve založenie Matice slovenskej začiatkom augusta 1863 v Turčianskom Sv. Martine, ako jedinej celonárodnej kultúrnej ustanovizne, bolo jednou z najvýznamnejších udalostí v dejinách Slovákov v 2. polovici

19. storočia. Aj napriek tomu, že sa udržala pri živote len 12 rokov (keď bola na príkaz uhorského ministerstva vnútra 6. apríla 1875 zatvorená a jej majetok, ktorý pochádzal z národnej zbierky, uhorská vláda zabavila), svojou pôsobnosťou sa MS zapísala do povedomia slovenskej verejnosti. Keď sa podmienky pre rozvoj národného života Slovákov po vzniku ČSR 28. októbra 1918 zlepšili, pristúpili slovenskí národní činitelia v roku 1919 k oživeniu jej činnosti a zakladaniu miestnych odborov v jednotlivých mestách a mestečkách na Slovensku. Jedným z nich bola aj Spišská Nová Ves, kde v roku 1920 založili MO MS. Okolnosti jeho ustanovenia a najmä jeho činnosť sa rozhodol kolektív au-

torov monografie priblížiť z viacerých hľadísk.

Autori práce v chronologickom slede popisujú proces vzniku MO MS v Spišskej Novej Vsi, mapujú jeho činnosť, upozorňujú na jednotlivé aktivity, ktorými sa MS snažila osloviť aj širšiu novoveskú verejnosť. V prvej časti práce pod názvom *Maticné hnutie v Spišskej Novej Vsi v premenách desaťročí* patria úvodné strany krátkemu exkurzu do predvojnového obdobia. Autorka R. Kormošová tu poskytuje základné informácie o šírení ideí MS na Spiši a o jej činiteľoch. Následne približuje pôsobenie a aktivity maticiarov v Spišskej Novej Vsi počnúc samotným založením MO MS v roku 1920, pričom opis doťahuje až do súčasnosti, teda do roku 2020. Pri závažných udalostiach sa pozastavuje, oboznamuje čitateľa s osvetovou činnosťou na pôde MO MS, upozorňuje na zastúpenie Spišiakov vo vedeckých odboroch MS, pripomína, že v období po druhej svetovej vojne a zmene spoločensko-politického režimu v ČSR došlo k zatvoreniu MS, a teda aj jej MO v Spišskej Novej Vsi. Na následných stranách popisuje obrodny proces a ustanovenie Klubu priateľov MS. Prvá časť uzatvára autorka podkapitolou pod názvom *Z mladších dejín MO MS (1990 – 2020)*, v ktorej popisuje činnosť odboru za posledných 30 rokov. Celý text prvej časti práce je oživený krátkymi medailónmi, ktoré sú venované známym, ale aj menej známym či neznámym osobnostiam angažujúcich sa na pôde MS v tomto regióne. Text tejto časti práce je napísaný s prehľadom a so znalosťou problematiky.

Nasledujúcu časť pod názvom *Činnosť Miestneho odboru Matice slovenskej* tvoria príspevky od Niny Palkovej, Petra Königa, R. Kormošovej a Jolany Prochotskej. V nej pristúpili autorky a autor, ako aj názov časti napovedá, k bližšiemu opisu aktivít MO MS v Spišskej Novej Vsi a s ním úzko spätých inštitúcií, ako bolo kino Tatry, poskytujú poznatky o ochotníckom divadle a Divadelnom súbore Hviezdoslav, zmienujú sa o bábkarstve ako súčasť osvetovej práce, o Spišskom učiteľskom speváckom zbore, poukazujú na úsilie udržať na pôde MO MS štefánikovskú tradíciu. Neopomínajú ani významné podujatia realizované členmi MO, ako sú Deň Ľudovíta Štúra, výstup na Uhliská – Kohlwald pri Levoči, upozorňujú na poéziu ako súčasť maticného života (napr. stretnutia s poéziou Janka Kráľa, Maše Haľamovej, Jozefa Puchalu a i.). Záverečné stánky tejto časti patria histórii mesta Spišská Nová Ves, ale aj Spiša a Slovenska. Autorky J. Prochotská a R. Kormošová tu okrem iného upozorňujú čitateľa, ako si MO pripomenul dôležité obdobia a udalosti zo slovenských a regionálnych dejín. Obohatením a spestrením textu celej časti sú kvalitné fotozábery z popisovaných podujatí MO.

Autorom tretej časti práce *Miestny odbor Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi a dobová tlač* je Peter Zmátlo. Ponúka informácie o aktivitách MO MS zaznamenaných v autorom vybraných tituloch dobovej tlače. Nielen poukazuje na závažné príspevky, ale ich aj náležite a výstižne komentuje.

Zaujímavou súčasťou monografie je aj časť pod názvom *Budovy a pamätné tabule Matice slovenskej* od autora Miroslava Števíka. Jej text je na požadovanej úrovni a svedčí o autorovom prehľade v problematike. Skôr spomienkový a bilancujúci charakter majú záverečné časti práce s názvom *Tridsať rokov Domu Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi a Spomienky...* Na ich obsahovej náplni sa podieľali viacerí autori. Okrem R. Kormošovej to boli riaditelia Domu MS Vlasta Fabiánová, Ružena Dorčáková a Rastislav Zacher. So spomienkami na činnosť MO MS prispeli Eva Kalafutová, Pavol Kubičár a Mária Adamčiaková.

Kolektívna monografia prináša viacero zaujímavých a nových poznatkov, čím je z hľadiska obohatenia vedomosti z dejín Spiša prínosná najmä pre mládež, ale i širšiu verejnosť v regióne. Taktiež poskytuje možnosť oboznámiť sa s činnosťou tak významnej kultúrnej ustanovizne pre Slovákov, akou MS bola a je, konkrétne v regionálnych podmienkach – na Spiši.

Nadežda Jurčíšínová